

Vandra och cykla längs

Kalmarsundsleden

Idé, text och redigering av tidigare texter: Pierre Stjernfeldt

Kartor: Kalmar kommuns GIS-skikt

Samtliga foton om inte särskilt anges: Pierre Stjernfeldt

Illustrationer: Cecilia Johansson

Omslagsbilder: Framsidan - kustväg i Torsås kommun;
Baksidan - skulpturen "Samband" av danska konstnären Lis Gram

Sammanställning: Pierre Stjernfeldt

Utgivare: Kalmar kommun, Box 611, 391 26 Kalmar,

Kontaktcenter: 0480-45 00 00, fax. 0480-45 00 47, kommun@kalmar.se

Tryckdatum: Juni 2020

Förord

Vandringsleden markeras med orange färg på träd, stenar, särskilt utsatta pinnar och pilar m.m. Cykelleden är inte skyltad.

Denna broschyr innehåller förutom en introduktion, 16 stycken kartblad med alla delsträckor.

Kommentar till kartorna

Cykelsträckningen är ännu inte en fullt ut godkänd cykelled, enligt de nya riktlinjerna från Trafikverket. Den ska ses som en möjlig väg att cykla men med varierande trafiksäkerhet. Extra försiktighet krävs när ni cyklar längs lite större landsvägar samt när ni korsar dessa. Vi har dock försökt att undvika dessa i största möjliga mån.

Kartsymboler

- Cykel/vandring
- Vandringsled
- Cykelsträckning
- ▲ Camping
- ♨ Badplats
- ▤ Vindskydd
- 🐎 Övernattning

Läs avsnittet om allemansrätten på sidan 4 noga.

Kalmarsundsleden

Broschyren är en del av ett EU-projekt som innefattar Kalmarsundsleden längs Kalmars och Torsås kommuner. Det är därför främst dessa kommuner som tas upp. En stor del av leden går även genom Mönsterås kommun. Där är den främst en mycket vacker inlandsled och det vore synd att inte nämna den. Ett uppslag kommer därför att ta upp även den del som går genom Mönsterås kommun.

Kalmarsundsleden är en lättframkomlig vandringsled som sträcker sig över tre kommuner. Den går från Björnhultet i norra Mönsterås kommun, passerar genom Kalmar kommun och avslutas i Bröms i södra Torsås kommun. Leden är sammanlagt mer än 200 km lång och går fram på skogsstigar, gamla landsvägar, järnvägsbanvallar, byvägar och kustridarevägar.

Det finns vindskydd och plats att göra upp eld på flera ställen längs leden. Dessa kommer att finnas utsatta på kartorna liksom de camping- och badplatser som finns längs leden.

Naturen längs leden är mycket vacker och det finns möjligheter att få uppleva flera av Kalmarsundsområdets varierande natur- och kulturmiljöer. Det finns gott om kulturlämningar längs leden. Gamla torpgrunder, rösen av olika slag, stenmurar och gamla fiskelägen är några exempel. Leden passerar även flera mindre samhällen och byar förutom Kalmar stad. Ett flertal badplatser finns längs vägen. Det går inte att missa dessa eftersom leden passerar de flesta av dem. Ljungnäs, Vita Sand och Fulvik är några exempel.

Kalmar stad har gott om ställen som är värda ett besök. Kvarnholmen, Kalmar länsmuseum

stadsparken med Kalmar konstmuseum och Kalmar slott är några exempel.

Kalmarsundsleden är egentligen en förlängning av den lite äldre **Möreleden** som går från Bottorp till Stuvénäs. Namnet Möreleden kommer därför att stå kvar tillsammans med Kalmarsundsleden.

Mörebygden söder om Kalmar stad som gett namn åt Möreleden är ett i det närmaste platt jordbrukslandskap. Även kuststräckan är så gott som platt.

När vi närmar oss Torsås kommun så möter vi en fantastisk vacker skärgårdsmiljö som varar ända ner till Bröms längst i söder.

I Sverige har vi ju en sedvänja som kallas allemansrätten som ger oss rätt att gå i skogen och andra naturmarker och vatten. Betänk dock att denna rätt också innebär skyldigheter. Läs därför igenom punkterna på nästa uppslag.

Ha en trevlig tur!

Allemansrätten

Den svenska allemansrätten ger oss möjlighet att fritt röra oss i skog och mark. En unik rättighet som också innehåller en rad skyldigheter, de flesta enkla och självklara.

För att behålla den frihet allemansrätten ger oss måste vi värna om våra växter och djur. Inte störa eller förstöra. Följ vi nedanstående enkla regler

kan även kommande generationer få njuta av vår svenska natur.

Tänk på att när leden passerar naturreservat så gäller de regler som finns uppsatta på respektive informationsskyltar.

Välkommen till Kalmarsundsleden!

Enligt allemansrätten får vi:

- Gå på mark som inte är tomt, plantering eller annan känslig mark som kan ta skada därav.
- Gå, cykla eller rida på enskild väg; motorfordon får framföras på enskild väg om inte ägaren förbjudit sådan trafik.
- Passera genom inhägnad betesmark om man inte skadar stängsel eller stör boskapen, glöm inte att stänga grindarna.
- Plocka vilda blommor, bär och svamp (som ej är fridlysta) på mark som inte är tomt eller plantering.
- Göra upp eld såvida inte risk för skogsbrand föreligger, tänk på att släcka elden ordentligt efteråt.
- Använd nerfallna kvistar och kvarlämnat ris som bränsle.
- Medföra hund. Under tiden 1 mars - 20 august får den dock inte springa lös i skog och mark.
- Gå i land. Tillfälligt förtöja båt och bada nästan överallt, utom vid tomt eller där särskilt tillträdesförbud råder, t.ex. till säl eller fågelskyddsområden.
- Fiska fritt med spö och andra handredskap i Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön samt längs kusterna. Ett undantag är laxfiske vid Norrlandskusten. I alla andra vatten erfordras tillstånd.
- Tälta eller ställa upp husvagn under ett dygn, dock inte nära bebyggelse eller på mark som tar skada.

Enligt Allemansrätten får vi inte:

- Orsaka skadegörelse eller skräpa ner i naturen.
- Utan lov färdas över tomt, plantering eller annan mark som kan ta skada.
- Åka med motorfordon på annans mark så att skada uppstår eller på enskild väg, när ägaren förbjudit sådan trafik.
- Tälta längre än ett dygn eller för nära bebyggelse utan markägarens tillstånd.
- Detsamma gäller för husvagn, som dessutom bara får ställas upp i anslutning till väg.
- Plocka eller gräva upp fridlysta växter.
- Göra upp eld om risk för brand föreligger. Elda på hällar och kala berg.
- Bryta grenar eller kvistar från träd och buskar eller ta näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda från växande träd och buskar.
- Låta hund okontrollerat gå lös så att djurlivet störs.
- Lägga till vid brygga eller bada vid strand som hör till tomt.

Glöm inte att allemansrätten också innehåller skyldigheter - Bild Cecilia Johansson

1. Haraldsmåla

På Haraldsmåla gård levde violinisten och kompositören Johan Helmich Roman i slutet av sin levnad. Han är känd bl.a. för att ha skrivit Drottningholmsmusiken till bröllopet mellan troföljaren Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika 1744. Johan Helmich Roman bodde på Haraldsmåla fram till sin död den 20 november 1758.

2. Näfra bro

Näfra bro är ett flera hundra år gammalt brofäste.

Haraldsmåla - I östra flygelbyggnaden bodde Johan Helmich Roman

Den nuvarande stenbron byggdes 1825 och togs ur bruk 1920 då landsvägen byggdes om och en ny bro anlades alldeles bredvid.

Några hundra meter söder om bron står en milsten. Enligt 1734-års gästgiverilag skulle det finnas en milsten vid varje halvmil och fjärdingsväg.

3. Hästenäs

Under större delen av 1800-talet fanns flera skeppsvarv längs kusten. I Hästenäs låg ett av dessa väl skyddat innanför Horsö. Horsö är det fornnordiska namnet för häst (jmf. engelskans "horse"). Hästenäs var också en viktig utskenningshamn för ved och virke.

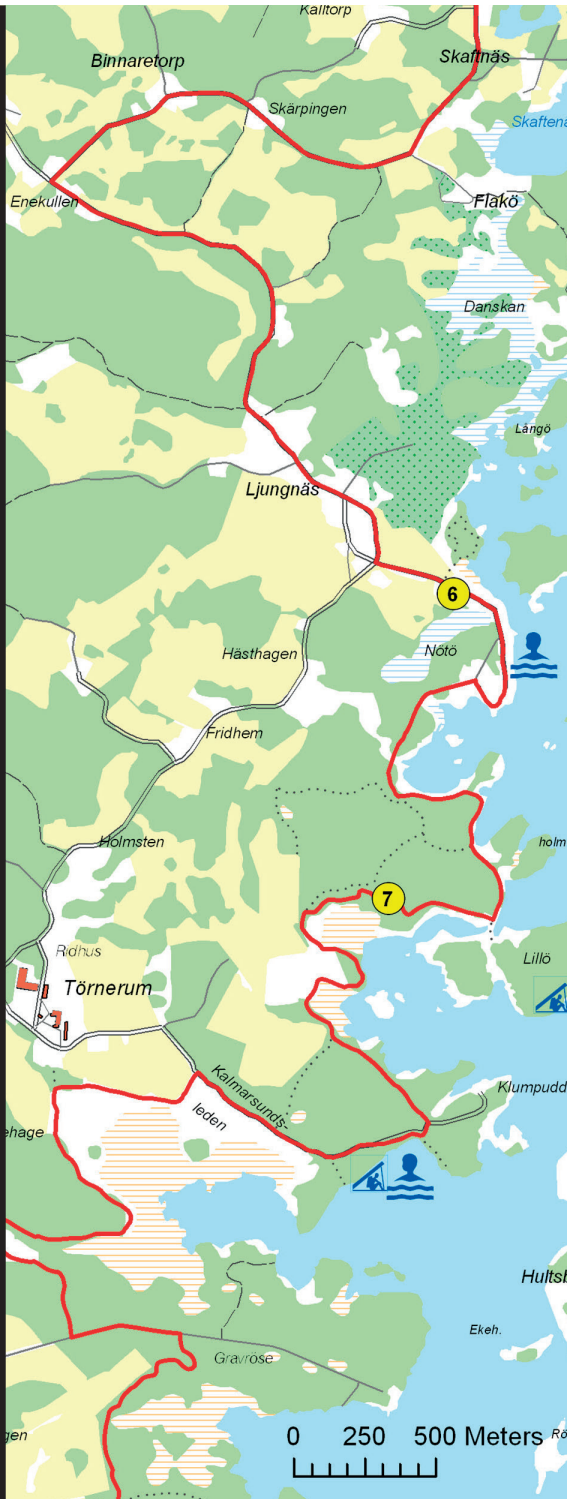
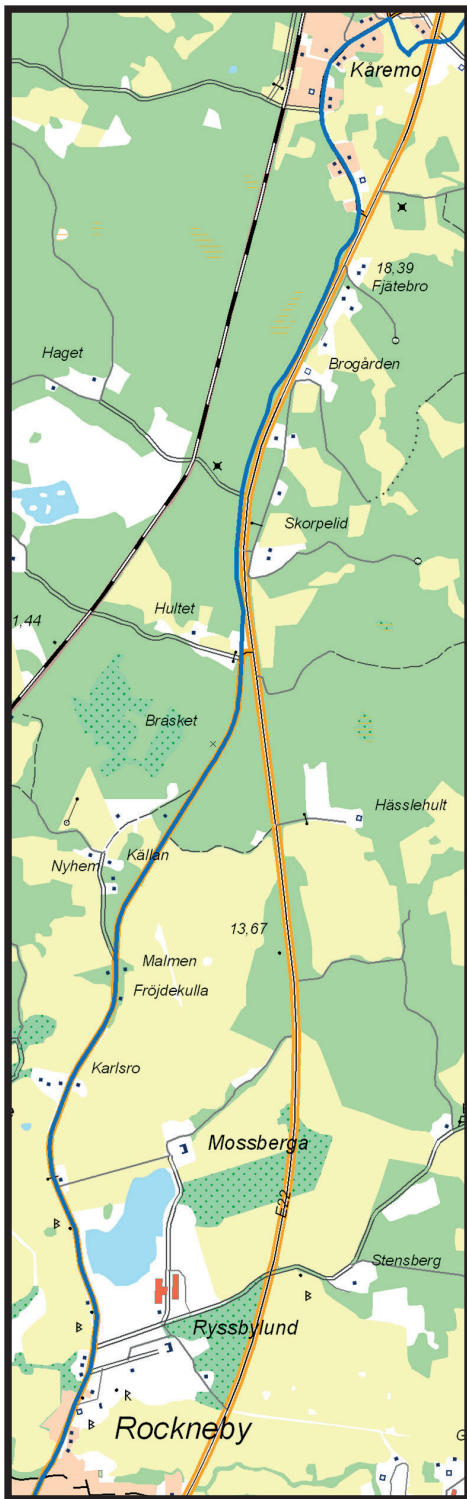
4. Slakmöre skola

Slakmöre skola byggdes år 1876 och fungerade som skola ända fram till 1965. Numera är detta Slakmöre bygdegård och drivs av traktens intresseförening.

5. Snäckö hamn

Här finns gott om fornlämningar från stenålder och ända fram till historisk tid.

På ön Snäckö ligger ett stort bronsåldersröse, som också har fungerat som sjömärke och fyrbåksplats. Namnet kan leda tankarna till det fornnordiska namnet för krigsskepp som kallades "snäcka". Det kan här ha funnits en medeltida hamn för ledungskeppen som var den tidens krigsskepp. Under sen medeltid grundades ett kronovarv på Snäckö och det finns fortfarande rester kvar efter varvet på den norra sidan av ön.

6. Ljungnäs

Vägen till Ljungnäs kantas av kraftiga och väl-lagda stenmurar. Odlingslandskapet är indelat i små åkrar, och så har landskapet sett ut sedan 1800-talet. Ljungnäs by är känd sedan 1336, men trakten har varit bebodd sedan bronsåldern. Vid byvägen ligger tre bronsåldersrösen. Här ligger också gamla mangårdsbyggnader, och vid en av dessa på den södra sidan av vägen står en loftbod. Loftboden är en mycket gammal form av uthus.

På vägen ut till Nötö passerar du Ljungnäs villan. Här låg tidigare en gård och av den återstår de två magasinerna nere vid stranden. Villan byggdes som sommarresidens åt ryttmästare Birger Jeanson, medlem av den inflytelserika kalmarsläkten. Ljungnäs varv låg där badplatsen finns idag. Här byggdes fartyg fram till 1870-talet. Det var förhållandevis stora fartyg, som briggen Sigrid på 254 nettoton.

7. Torpet Espenäs

Vid Lillö passerar man flera husgrunder, jordkällare mm. Dessa utgör resterna av torpet Espenäs som tillhörde Törnerums gård. Torpet var bebott fram till sekelskiftet 1900. Vid Klumpudden ligger också en fin badvik.

8. Martängsbacken och fördärvsgölen

Leden fortsätter över vackra hagmarker. Strax före hängbron över Ryssbyån ligger en vacker glänta som kallas Martängsbacken. Här låg torpet Hassö en gång i tiden. Den lilla utvidgningen av ån nedströms bron kallas "Fördärvsgölen". Namnet lär härstamma från ett krutbruk som anses ha legat här på 1500-talet. Bruket ska ha försett den svenska hären med krut under kriget mot Sigismund år 1559.

9. Rastplats

En rastplats med vindskydd, eldstad, soptunna och toalett.

10. Varggrop

Vargflokkarna kunde bestå av upp till 30 djur på mitten 1800-talet. Vargen hotade tamboskopen och fångades därför i dessa så kallade varggropar.

11. Torpet Surbrunn

Norr om torpet ligger källan som det har fått sitt namn av. Här hämtades förr färskvatten till skutorna vid Revsudden och Drag.

12. Björnö

Björnö är en storgård med medeltida anor som har varit säte för flera adessläkter. Ulfenklou och Posse är ett par av dem. Posse ägde också Stävlö gård. På Skeppsholmen ligger ett tegelbruk som grundades av major Ulfenklou på 1700-talet.

På Björnö finns också ett naturreservat med stora ekhagar och en artrik flora.

13. Åbyån

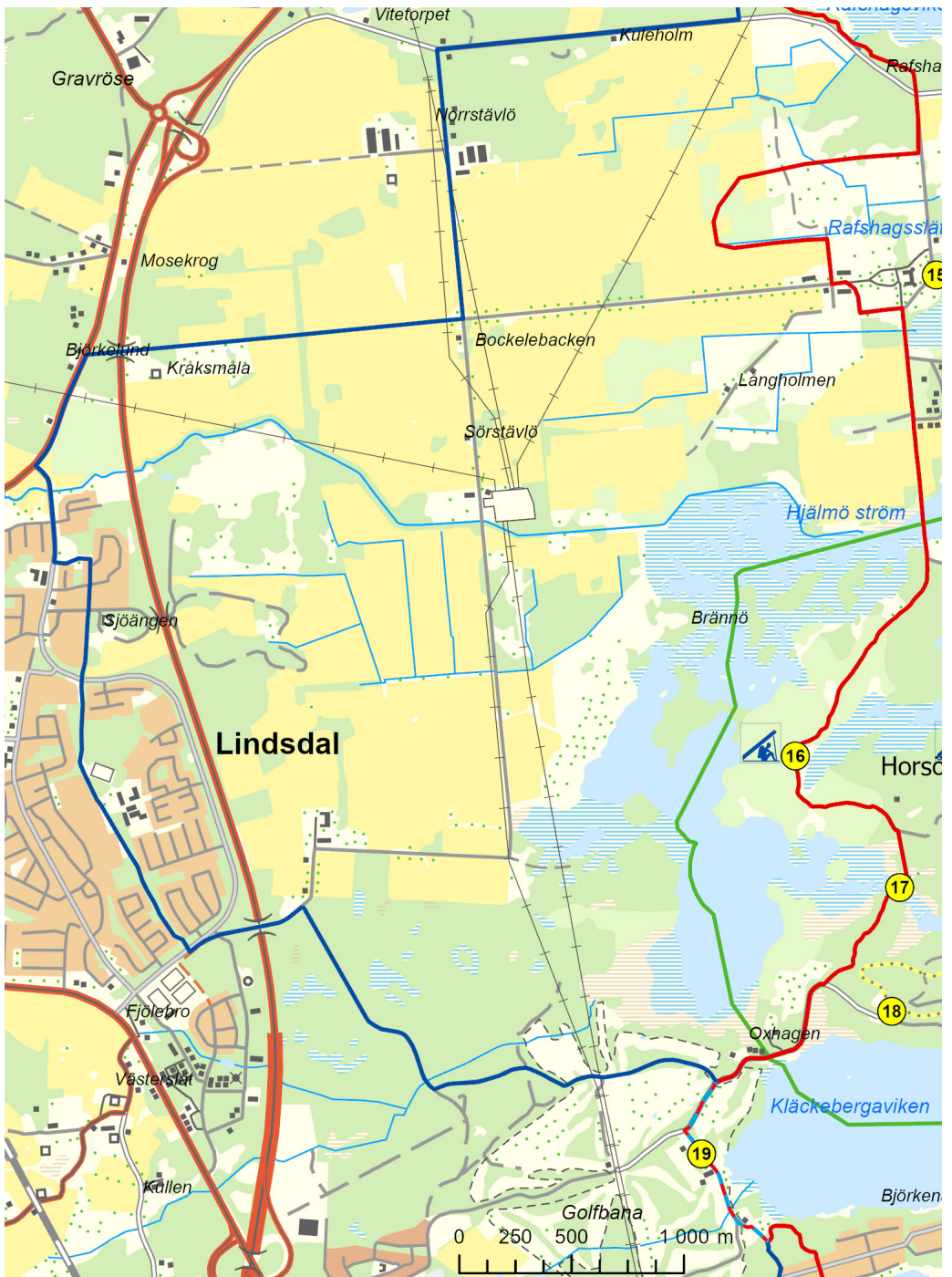
Oxhagsbron är en gammal stenbro över Åbyån som under medeltiden var en viktig transportled in i socknen. Ån var farbar åtminstone fram till Åby kyrka där man gjort fynd från järn-åldern.

14. Rafshagens camping

Här finns camping och sommartid även kiosk.

15. Stävlö herrgård

Stävlö är ett av 1800-talets mest excentriska byggen, ritat av byggherren Carl Otto Posse själv. Det stod färdigt 1860 och har släkten Posses vapen som mönster. Mittpartiet på slottet är fyra våningar högt, och varje parti blir en våning lägre och slutar med en envånings ändpaviljong på vardera sida. Avtrappningarna, liksom mittpartiets fronton pryds av snirklande voluter. De spikraka vägarna i området är också anlagda av Posse.

16. Horsö-Värnsnäs naturreservat

Horsö har varit säteri sen 1580-talet och har ägts av flera adelssläkter som var de enda som fick äga säterier. I dag finns få spår kvar av det gamla säteriet och området är numera en vacker naturbetesmark med en artrik flora och insektsfauna.

17. Sörö ström

Det har legat en bro över strömmen. Man vet inte riktigt var. Här skedde en olycka 1725 då en postvagn körde av bron och en dam vid namn Christina Zaltzarr förolyckades. Hur det gick för kusken förtäljer inte historien.

18. Värnsnäs

Leden passerar genom en barrskog och går förbi Värnsnäs. Här ligger en friluftsgård med toalett och vatten. Längre ut på udden ligger en badplats och ett motionsspår.

19. Kalmars golfbana

Kalmar golfbana ligger vid Kläckebergaviken och består av två stycken 18-hålsbanor. Den äldre banan stod klar med 18 hål 1966 efter att ha varit 9-hålsbana sedan 1950. Den nyare banan invigdes 1992.

Björnö slott

20. Svensnabben, Svinö mm

Nu har vi kommit in i Kalmar stad och passerar Björkudden, Bergavik och Svensnabben. På Svensnabben ligger Villa Solbacken som medlemmar ur familjen Jeansson lät bygga. Det stod färdigt 1902 och byggdes om till nuvarande utseende 1915-16.

Svinö naturreservat ligger strax söder om Svensnabben och är ett viktigt ströv- och naturområde. Här finns badplats samt även ett hundbad. Ön ligger delvis under Ölandsbron.

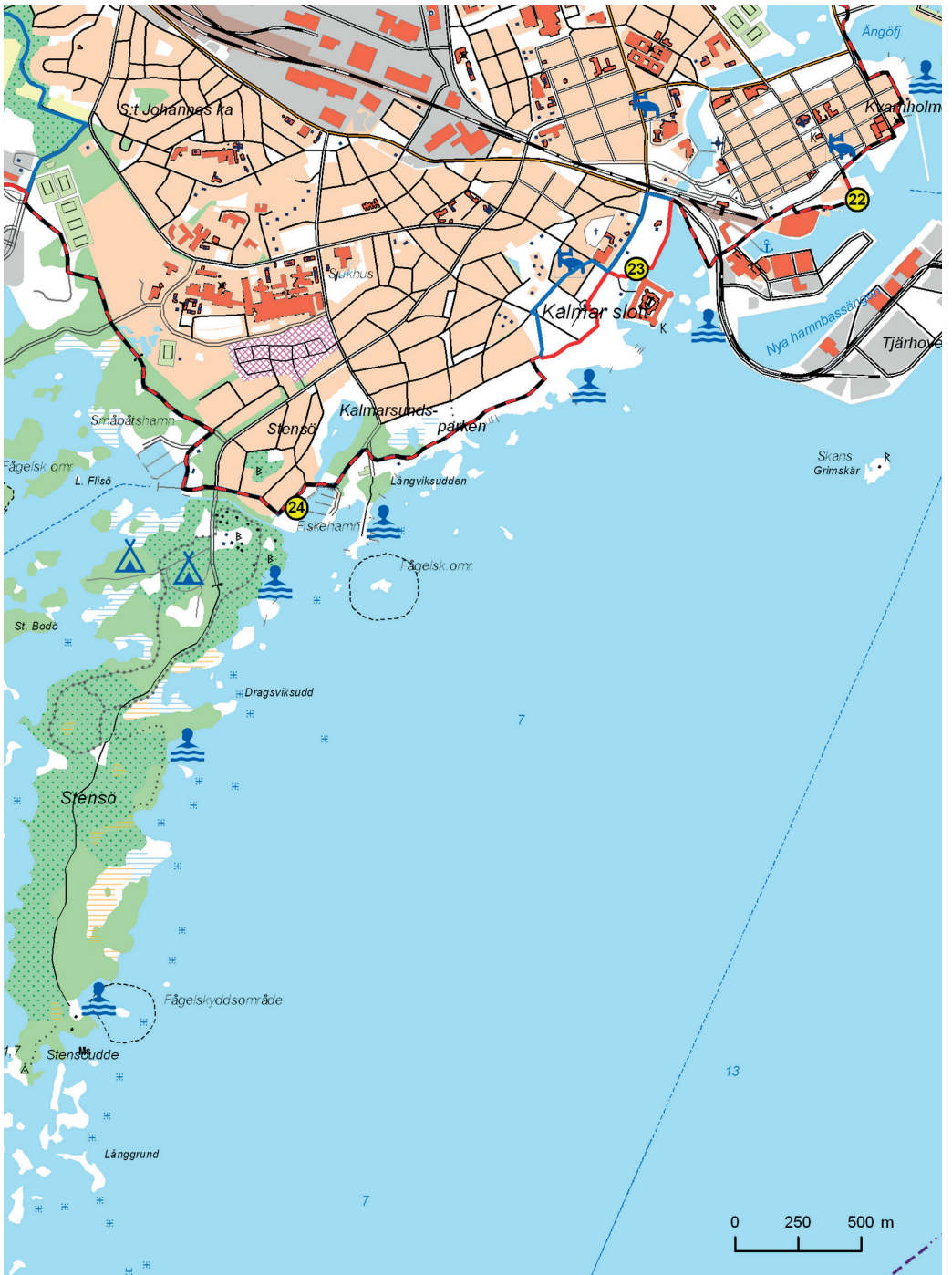
21. Ängö

Ängö ligger stax norr om Kvarnholmen. Hit flyttade de fiskare som tvingades bort från Kvarnholmen när Kalmar stad flyttade dit på mitten av 1600-talet. Även varvstimmermän och sjömän bosatte sig här i vad som blev Kalmars tidigaste arbetarområde. Ön fick broförbindelse med Kvarnholmen 1878 och då började man bygga hyreshus. I dag är Ängö en pittoresk blandning av små stugor, villor i snickeristil och höga flerbostadshus.

Ängö

22. Kvarnholmen

1640 beslutar regeringen att Kalmar skall flytta till Kvarnholmen. Det diskuteras även att slottet skall flytta till nuvarande Laboratoriehöjden. Omkring 1650 genomförs beslutet. Slottet står däremot fortfarande kvar på sin ursprungliga plats.

Kvarnholmen räknas fortfarande som stadens centrum och har flera gågator med affärer. Här ligger domkyrkan som började byggas 1660 och invigdes 1682. Helt klar stod den 1703.

På Kvarnholmen finns också rådhuset, stadshotellet och Katrumpan med badplats. Här ligger också Kalmar hamn och Sylvanderparken med utsikt mot slottet.

23. Kalmar slott och Stadsparken

Slottet ligger vid Slottsviken där det medeltida Kalmar hamn en gång låg. Det uppfördes någon gång på 1100-talet och fick sitt nuvarande utseende på 1500-talet då Gustav Vasa, Erik XIV och Johan III byggde om medeltidsborgen till ett renässanspalats som var inrett enligt kontinental stil.

Slottet benämndes Kalmar nyckel på grund av sitt strategiska läge.

Fågelskådaren kan, om han riktar kikaren mot det översta tornet, få se pilgrimsfalken sitta där med sitt byte.

Stadsparken ligger i nära anslutning till slottet. Den invigdes 1880 på initiativ av Johan Jeansson. Här fanns fram till 1600-talet Kalmar hamn. Stadsparken har karaktären av en romantisk, engelsk park, där naturen har varit förebild vid utformningen. Ett rikt innehåll av träd och buskar ger parken omväxlande öppna och slutna rum. Här finns ljusa och skuggiga partier som är typiska för den engelska parkstilen. 1985 blev parken utnämnd till Sveriges vackraste stadspark.

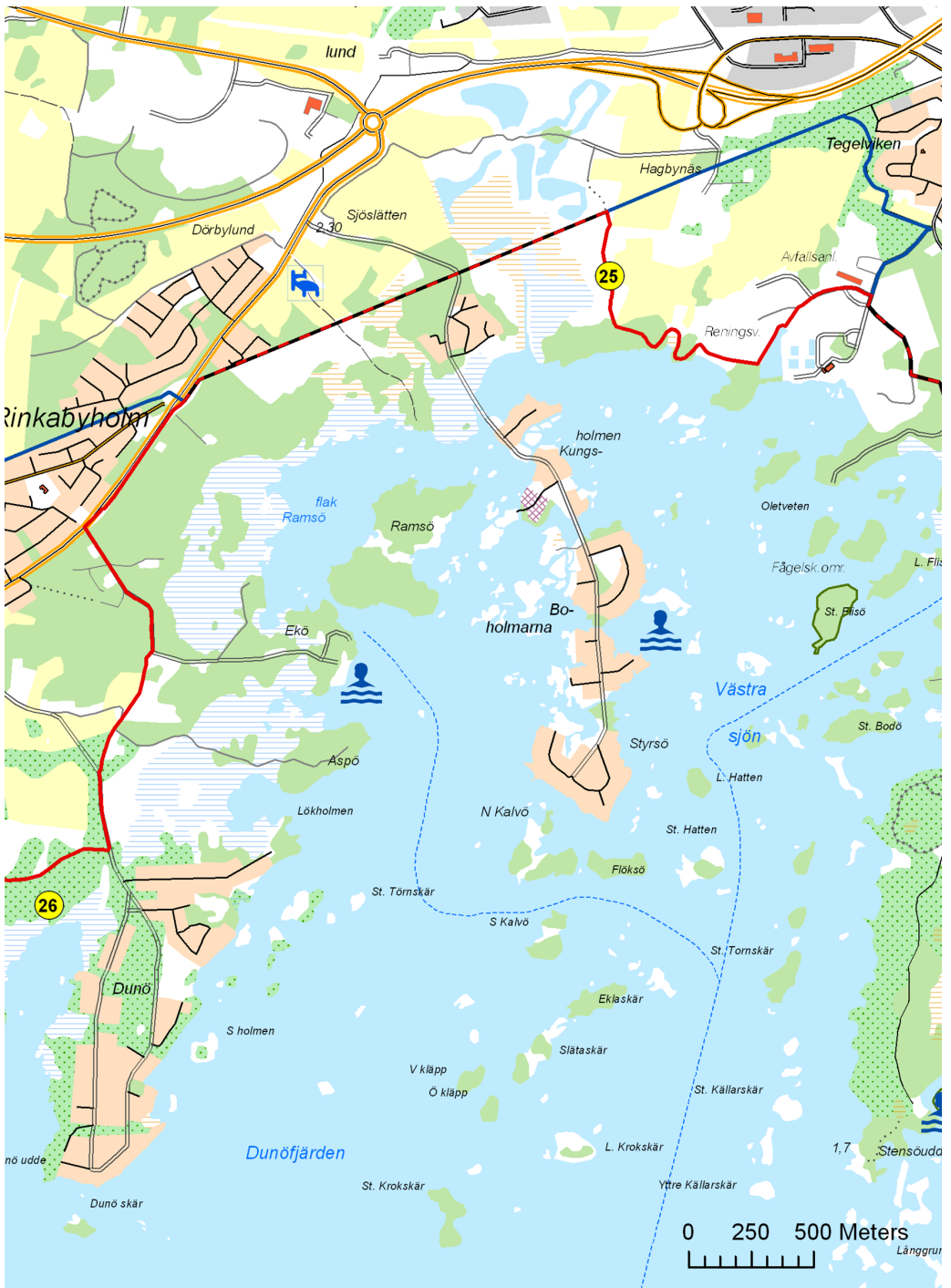
24. Fiskehamnen

Fiskehamnen ligger i anslutning till det som tidigare var ett genuint fiskeläge vid Stensö. Nu har större villor uppförts och det som är kvar är själva hamnen som idag fungerar som småbåtshamn.

Det finns betydligt mer att skriva om Kalmar stad. Mer information går att få från turistinformationen.

Kalmar slott

25. Kalmar dämme

Kalmar dämme anlades 1996 därför att utsläppen av urea från Kalmar flygplats skulle reduceras. Urean används för att hålla landningsbanorna isfria på vintern. Ett av resultaten har blivit att en ganska unik naturmiljö, med ett rikt fågelliv, har skapats. Pungmesen häckar numera regelmässigt här. Andra fåglar som finns här så gott som varje år är rördrom, vattenrall och brun kärrhök. Vissa år finns även skäggesen här. Rosenfink, rörsångare och sävsparv är andra arter.

På vintern händer det ofta att varfågeln dyker upp. Kalmar dämme hyser också flera arter simfåglar och vadare. Kalmartrakten lär också vara det hägerätaste området i landet.

Söder om dämnet och cykelbanan ligger några naturbetesmarker och en stor våtäng som sträcker sig ner till Västra sjön i Kalmar sund. Dessa betas främst av hästar och får.

26. Dunö

Dunö är ett relativt nytt villaområde nära vattnet utanför Kalmar. Strax innan Dunö viker leden av in på stora och vackra naturbetesmarker. Här finns ekhagar med gott om gamla och vidkroniga ekar. Här blommar vitsippor och blåsippor i mängder. Blåsuga finns det gott om och här kan man få se den i andra färger än den blå. Även gökärt, gullviva och violer färgar landskapet. Längs vattnet finns välbetade strandängar där man bland annat kan få se strandnål och guldkämpar.

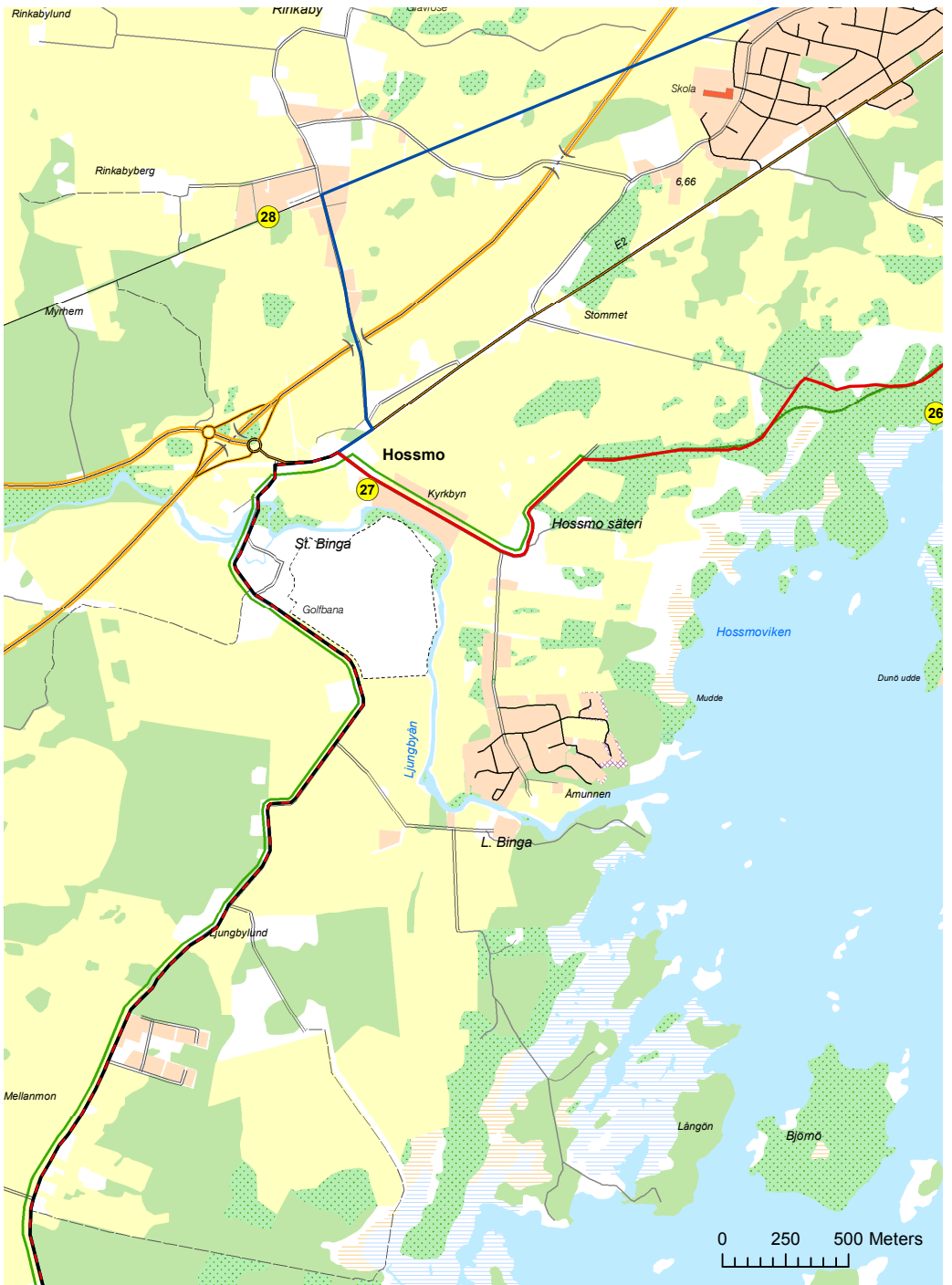
Därefter följer ett omväxlande jordbrukslandskap innan man når Hossmo.

Dessa marker lämpar sig dock inte för cykling eftersom här finns betesdjur som lätt kan bli störda.

Naturbetesmarker utanför Dunö

Hossmo kyrka

27. Hossmo kyrka och by

I Kalmar kommun finns flera gamla fästningsskyrkor. När man har passerat Hossmo säteri så kommer man till en av dem, Hossmo kyrka. Den byggdes ursprungligen på 1100-talet. Tornet byggdes senare. På 1200-talet lades en våning till.

Säteriet bildades på 1600-talet och samtliga gårdar i östra Hossmo slogs ihop till en storgård. I västra Hossmo finns bara en gård kvar.

28. Hossmo station

Hossmo Station kommer man förbi om man cyklar. Den står fortfarande kvar bredvid banvallen som numera är cykelväg. Här byggdes ett stationssamhälle med villor på båda sidor om järnvägen i början av 1900-talet.

Efter Hossmo kommer man till Binga där man passerar en samling av gamla ryggås- och parstugor och sedan kommer man till en gammal stenbro som leder över Ljungbyån. Efter bron ligger gården Stora Binga.

Ljungbyån har varit en transportled sedan förhistorisk tid och ån kantas av fornlämningar från både järnåldern och medeltiden. Trakten lär ha varit en viktig handelsplats. Längre nedströms ån ligger stora stenblock som kan ha varit spärr för ovälkomna fartyg. Denna plats kallas Spakenör.

Det har funnits flera näringar här under historisk tid. Färgeri, mjölkvarnar, såg, sockerbruk, salpeterlador för tillverkning av svartkrut och garveri har legat längs ån. Färgeriet lades ned så sent som på 1880.

Efter att ha passerat golfbanan i Stora Binga kommer man till ett jordbrukslandskap med åkrar och en del skogsplanteringar. Leden går här förbi byarna Ljungbylund och Mellanmon.

29. Bottorp - Möreleden

Här börjar också Möreleden som går tillsammans med Kalmarsundsleden till Stuvsnäs.

Bottorp består av tre relativt stora gårdar. Andragården och Södragården passerar man när man går leden. Storagården ligger lite längre västerut ute på slätten. Detta var sätesgård för släkten Bagge under 1400-talet.

Området är rikt på fornlämningar. Oxhagen som leden passerar strax söder om byn är ett exempel. Här ligger ett gravfält från äldre järnåldern.

Kusten här består av vidsträckta strandängar som är av riksintresse för naturvård på grund av sitt rika fågelliv och flora. Området är därför ett populärt tillhåll för traktens fågelskådare. Förutom ett stort antal vadare och simfåglar längs strandängarna så har det rapporterats både sommargylling och härfågel i områdets skogslundar.

30. Från Hagbyhamn till Vita Sand

I äldre tider kallades platsen Hassehamn. Numera är Hagbyhamn ett stugbyområde. Tidigare fraktades skogsprodukter, utsäde, spannmål och gödningsämnen härifrån. Varorna lastades på prämar och kördes ut till fartyg som låg på redan vid Boskär, Hästskär och Själagrundet. Vid stugbyns norra ände finns flera rösen och några resta stenar. Röserna gick delvis åt när Hamnen byggdes ut på 1840-talet.

Längre söderut längs strandremsan ligger Rose-nius Hage som är en omtyckt badplats.

Vita sand är ett fritids- och stugområde. Här finns ett av Kalmarsundens finaste bad med långgrund sandstrand. Det finns även en campingplats och sommartid finns även tillgång till kiosk.

Södra gården i Bottorp närmast. Storagården syns till vänster i bild

31. Norra Hagby fiskeläge

Detta fiskeläge byggdes upp av Robert Andersson i början av 1930-talet med inriktning mot ålfiske med bottengarn

32. Sandvik

Sandvik har varit rekreation- och badplats sedan 1930-talet då också fritidsstugeområdet började byggas.

33 och 34. Kolboda och Lovers

Innan kolboda finns en liten badplats. I Hagbyåns mynning lär den helige Sigfrid ha stigit i land för att kristna människorna i området. Platsen heter därför S:t Sigfrids hamn. Strax norr om Lovers bro låg S:t Sigfrids kapell som revs 1541. Området har varit ett mindre industriellt centrum med en tändsticksfabrik, Lovers alunbruk samt Kolboda varv. Resterna av alunbruket syns fortfarande som röda högar och kallas Rödfyren.

35. Hagby Kyrka

Hagby kyrka är en av Sveriges åtta så kallade rundkyrkor. Den byggdes omkring 1200 och är en av de bäst bevarade. Kyrkan byggdes som försvarskyrka med flera fönstergluggar halvögs upp på väggen och gångar inne i murarna.

36. Bjurnäs

Här ligger en vacker beteshage. Bjurnäs bygdegård ligger i anslutning till denna. I hagen väster om bygdegården ligger ett gravfält. När man passerat hagen kommer man förbi den så kallade Kungseken.

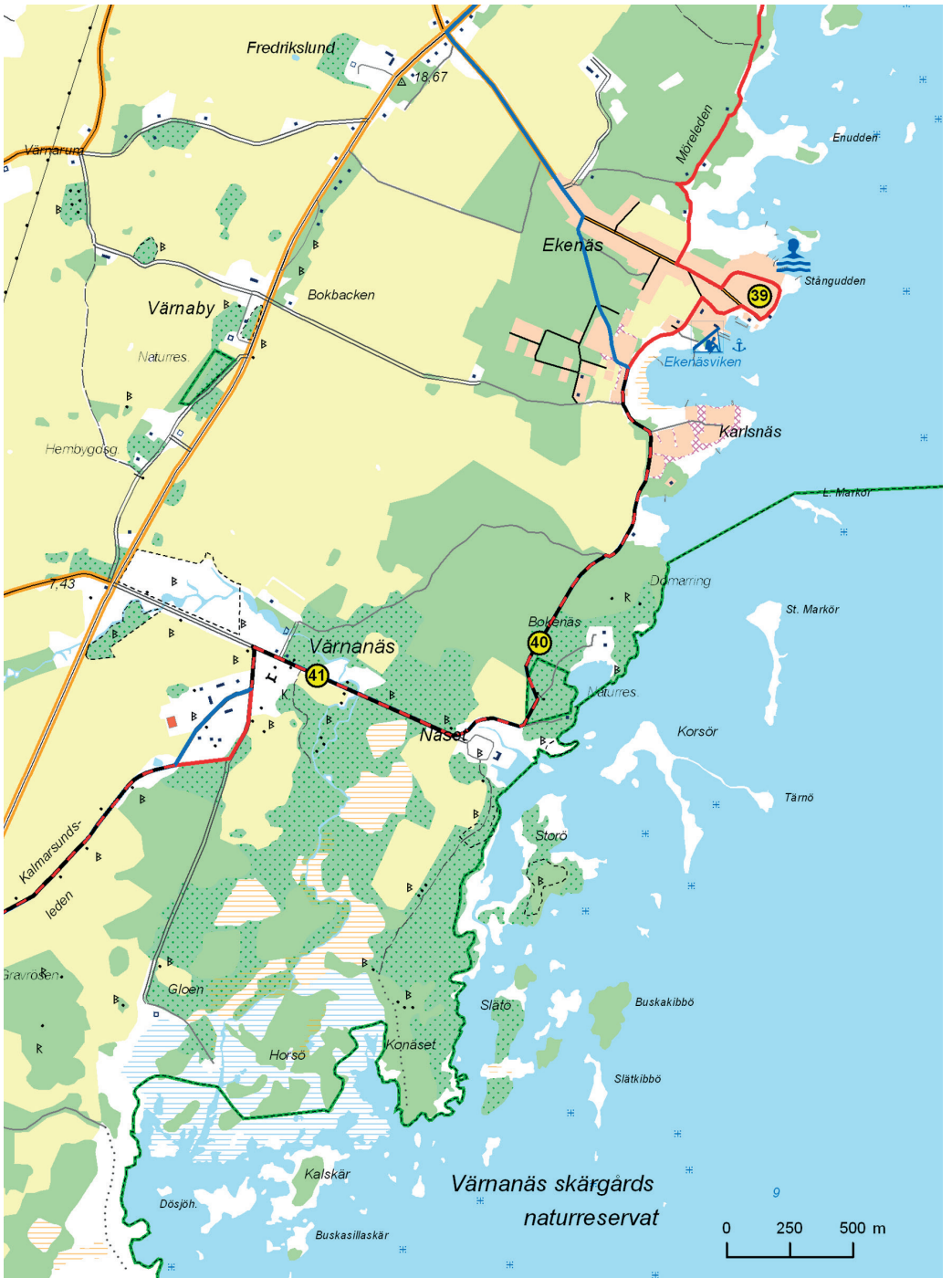
37. Igelösa hättkvarn

Denna kvarn byggdes i Olsbo på 1700-talet. 1863 flyttades den till sin nuvarande plats i Igelösa. Den var i bruk fram till 1910. Efter att ha fått förfalla har kvarnen renoverats.

38. Ekenäs brunn

Ekenäs brunn eller Källan som platsen också kallas var en brunns- och badinrättning som öppnades 1870. Här fanns både hotell, varm- och kallvattensbad och gyttjebad. Idag står endast den lilla sexkantiga byggnad som döljer brunnen kvar. I övrigt finns endast husgrunderna kvar.

39. Ekenäs

Ekenäs är ett sjöfartssamhälle som började växa fram runt 1840. Här har funnits skeppsvarv sen 1840 och de som bosatte sig här var främst sjöfolk. Längst nere vid vändplatsen står ett hamnmagasin som flyttades dit på 1870-talet. Det har haft olika funktion genom tiden och ägs nu av Södermöre hembygdsförening.

40. Bokenäs

Här bodde från 1921 och några årtionden framåt den världskände zoologen Bengt Berg. Framförallt fåglar var hans specialitet. Han var dessutom författare, konservator och fotograf. Han producerade flera uppmärksammade verk om djurlivet i Sverige, Centralafrika och Indien. Vid denna tid hade grågåsen minskat kraftigt i Sverige och Bengt Berg lät då föda upp sådana här. Det var också här som Bengt Berg introducerade kanadagåsen i Sverige.

Runt Bokenäs ligger ett lövskogsområde som främst domineras av bok och ek. En del av dessa boklundar bildar Bokenäs naturreservat som utgör en del av Värnanäs gods.

41. Värnanäs

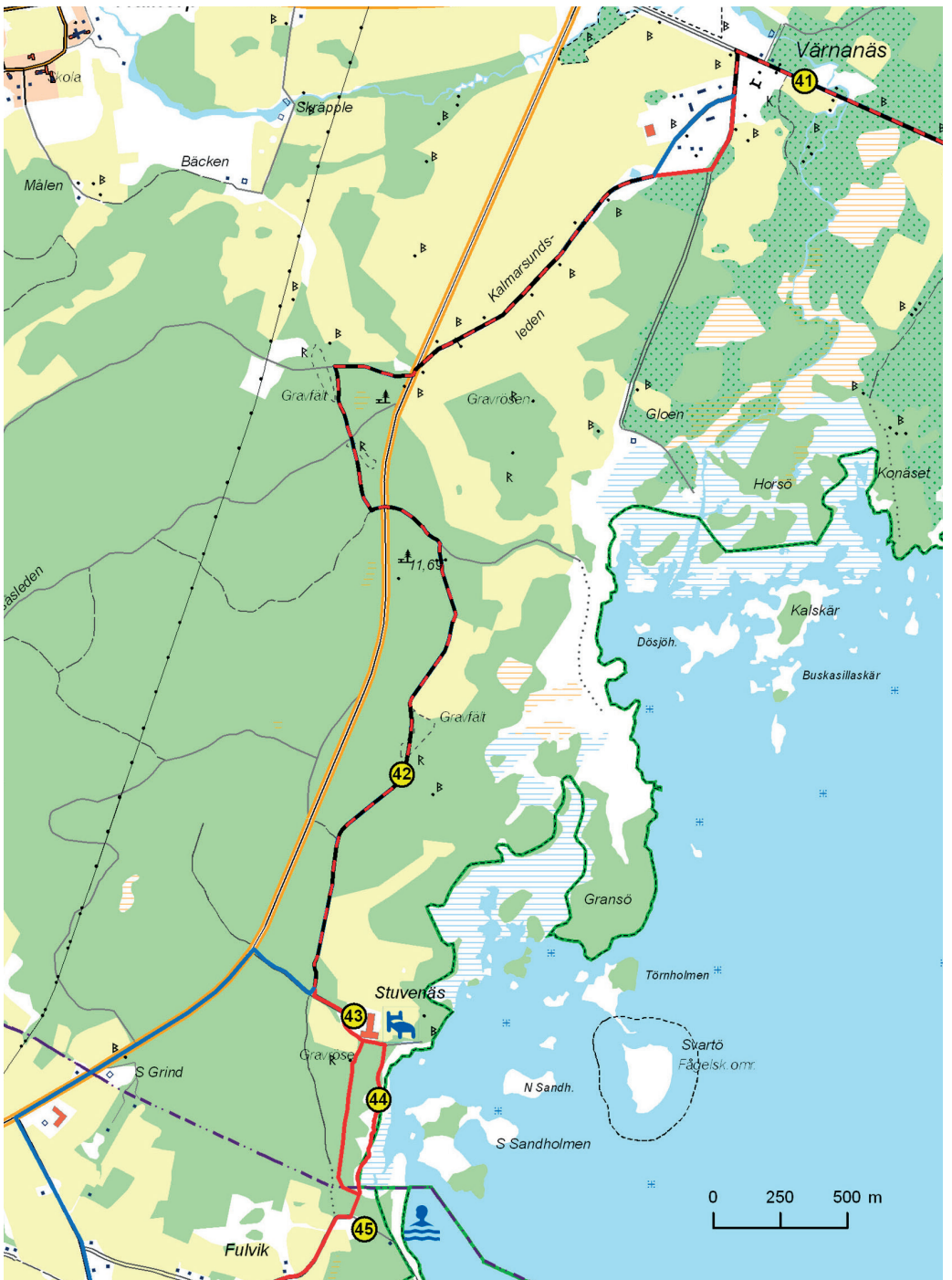
Värnanäs ägor börjar strax efter att man passerat Ekenäs. Det är en av Smålands största gårdar. Området har varit relativt tätbefolkat sedan sedan medeltiden. Drottning Margareta ägde en gård här i slutet av 1300-talet. Vid gamla E22 låg Norra och södra Värnaby som på 1500-talet hade 21 gårdar. Värnanäs utgjorde två gårdar och en kvarn vid denna tid.

På slutet av 1400-talet ägdes båda gårdarna troligen av Sten Sture den äldre. Gustav Vasa var den som ombildade Värnanäs till en storgård. Södra Värnaby och Stuvénäs lades till gården. 1645 blev Axel Oxenstierna greve av Södra Möre. Han köpte in Värnanäs gods och lade under sig Värnaby gods med flera gårdar.

Det finns flera fornlämningar i bygden från stenålder fram till historisk tid. Här finns även några naturreservat. Dels Bokenäs, som nämnts tidigare, samt Värnanäs skärgårds naturreservat som bland annat innefattar ett sälskyddsområde. I Värnanäs finns ett par vackra strandängar och flera ekhagar, boklundar m.m. Området hyser många mycket gamla träd, framförallt ekar, på Värnanäs gods.

Värnanäs yngre mansgårdsbyggnad som Mannerkrantz lät bygga på av 1700-talet

Gamla landsvägen söder om Värnanäs

41. Värnanäs - fortsättning

Vi ska bita oss fast i Värnanäs lite till. I slutet av 1700-talet köptes Värnanäs av Carl Råbergh Mannerskantz. Han lät, bland annat, bygga en ny mangårdsbyggnad som han omgärdade med en engelsk park.

I dag förs traditionen vidare av Lennart Östersten som köpte gården 1993. Östersten har renoverat fastigheterna och ägorna för i runda tal 84 miljoner kronor sedan han tillträdde.

Efter Värnanäs går färden på en gammal ekallé som en gång i tiden varit landsväg. Nuvarande landsväg som nu kallas "gamla E22", byggdes 1926.

42. Fornlämningar

Mellan Värnanäs och Stuvénäs ligger flera gravfält, kultplatser, tjärdalar mm. Området har som sagt en lång tradition av mänsklig aktivitet.

43. Stuvénäs

Stufvenäs är i dag ett populärt gästgiveri och konferensställe. Strax söder om konferensbyggnaden ligger ett stort bronsåldersröse som kallas "Blårör".

Gården är känd sedan 1545 då Jon Firsze som tidigare var traktens länsman började bygga upp hemmanet. 1554 lades Stuvénäs till Värnanäs på Gustav Vasas order. På 1800-talet beboddes Stuvénäs av Majorskan Beate Silfversparre och hennes döttrar.

På åkern utanför Stuvénäs står kommunens förmodligen grövsta träd. En ek med en omkrets över 9,5 meter.

Svartö är en ö utanför Stuvénäs. Här ligger den "Holländska kyrkogården". På 1670-talet befann sig Sverige i krig med Danmark och Holland. Fiendens flottor gjorde flera misslyckade landstigningsförsök längs kusten. Den Holländska flottan drabbades av pesten och 40 holländare skall därför ligga begravda på Svartö.

44. Strandängar

Efter Stuvénäs går färden över vackra strandängar innan vandringsleden når Torsås kommun.

Torsås kommun

45. Fulvik, Örarevet

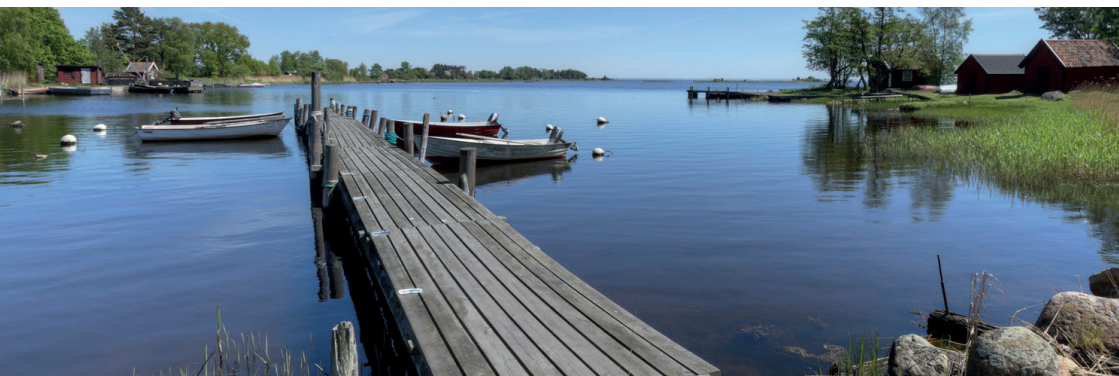
Kalmarsundsleden går längs kusten i Torsås kommun med början vid Fulvik. Härifrån kan man göra en avstickare ut på Örarevets naturreservat. Örarevet är en två kilometer lång rullstensås som skjuter ut i Kalmarsund. Området är säreget med enbuskvegetation, sällsynta växter och ett rikt fågelliv.

48. Djursvik

Ungefär fyra kilometer från Fulvik passerar man över Bruatorpsån och är då framme i Djursvik. Djursvik är en gammal last- och varvsplats och var den största orten för skeppsbyggnad på sydostkusten.

Här byggdes och reparerades segelskutor fram till 1949. I de fina bostadshusen bodde träpatroner, skeppare och annat sjöfolk.

Djursvik är fortfarande en omtyckt bostadsort. Här finns även en liten badplats.

46. Gunnarstorp

Från parkeringsplatsen går vandringsleden söderut genom lilla bygatan och viker sedan in i hagmarkerna i Gunnarstorp. Nere vid sjöbodarna i Gunnarstorp ligger ”Båtastan” som är ett inhägnat område som även rymmer sjöbodor och garnhagar. Det har en tandad strandstruktur med över 20 båtplatser eller kåsor och är en av de bäst bevarade anläggningarna av sitt slag.

47. Åds småskola

Leden följer därefter sjökanten ett stycke och kommer därefter upp på den belagda vägen mot Djursvik vid Åds före detta småskola. Före centraliseringen fanns dylika små skolhus på många ställen i landet.

49. Påbonäs

Leden fortsätter längs omväxlande löv- och barrskogshagar. På Påbonäs mark finns en rastplats med vindskydd, eldstad och enkel toalett. Invid vattnet ligger en cirkelrund borgplan som tillsammans med en vallgrav är de synliga resterna av Påbonäs borg med anor från vikinga- eller tidig medeltid.

50. Ragnabo

Längs fågelrika vikar kommer vi så fram till Ragnabo. Strax söder om Ragnabo ligger en badplats med sopställ och toalett.

51. Dalskärs camping

I Bergkvara kommer man först till Enebacken och Dalskärs camping. Vid campingen finns kiosk, övernattningsstugor, toaletter, cykeluthyrning mm. På Saltskär låg ett båtbyggeri och en liten fiskhamn en gång i tiden.

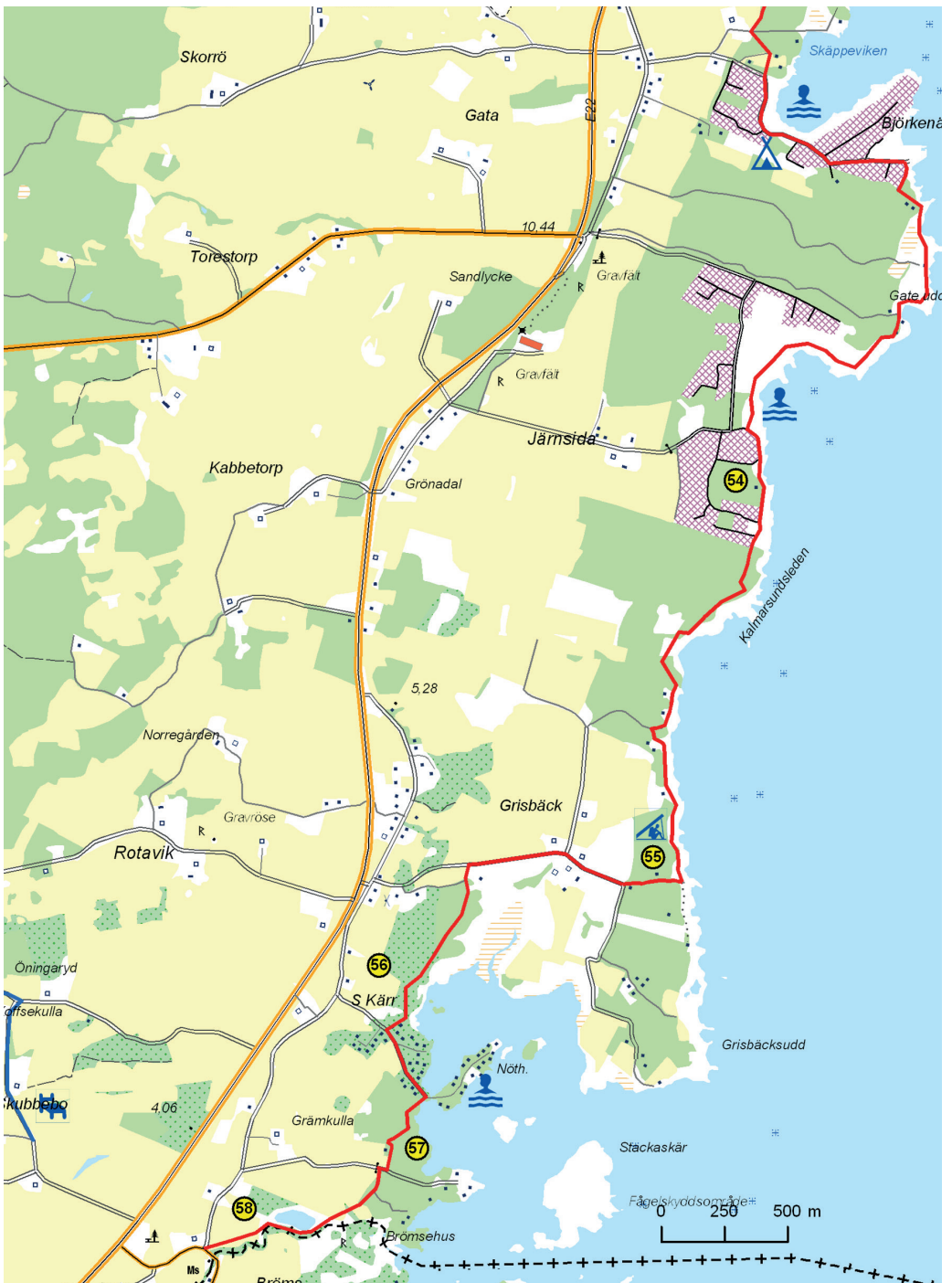
52. Bergkvara

Bergkvara är känt för sina gamla sjöfartstraditioner. Här finns en gammal men än i dag fungerande gästhamn. På 1800-talet hade Bergkvara sin storhetstid med en av landets största segelflottor. Bebyggelsen från en tiden finns till en del kvar och representeras av de vackra handelsgårdarna och skepparstugorna. Vill man veta mer så kan man göra ett besök på Sjöfartsmuseet. Söder om Bergkvara finns ytterligare en badudde.

53. Kärrabo och Skäppevik

Utanför Kärrabo består kusten av vidsträckt strandängar som är kända för sitt rika fågelliv. I området finns rund udde med tre mindre piggar som heter Treskär. Där står ett fågeltorn med en mycket vacker utsikt över strandängarna.

Skäppevik är ett stugområde som ligger cirka 4 kilometer söder om Bergkvara. Här finns camping, badplats, kiosk och servering m.m.

54.järnsida

Järnsida är ett annat stugområde med badplats och enklare toalett. I en skogsdunge finns ett mäktigt bronsåldersröse och längs strandkanten finns resterna av ett skyttevärn från 1600-talet.

55. Grisbäck

Vid sjöbodarna finns tydliga lämningar av skyttevärn. Området har flera gånger ödelagts av stridigheter mellan främst svenskar och danskar. Grisbäck är ett gammalt ålfiskeläger som till stor del har bevarat en ålderdomlig karaktär. I Grisbäcks by bodde rådsherrarna i samband med mötet mellan Gustav Vasa och Christian III 1541. I området finns också en gammal väderkvarn. Vid udden finns en rastplats med vindskydd, eldstad mm.

56. Södra Kärr

Ett vackert stugområde som numera till stor del består av permanentboende. I östra delen ligger Nötholmen med badplatser och toaletter.

57. Grämckulla marker

Här passerar leden en vacker hage. På udden ligger en gammal hamn- och varvsplats. En metallplatta på marken påminner om att Heliga Birgittas stoft fördes iland här.

58. Bröms

Brömsebacken utgjorde förr gräns mellan Sverige och Danmark. Numera är det gräns mellan Småland och Blekinge. På Blekingesidan finns resterna av Brömsehus med borgplan och vallgrav. På marken sydost om borgen ägde kungamötet mellan Christian III och Gustav Vasa rum i september 1541. Från Brömsehus går en stig fram till fredsstenen. Cirka 300 meter från stenen finns en rastplats. Vid gården intill stenen finns en gårdsbutik.

Mönsterås kommun

I Mönsterås kommun går leden inte längs kusten utan är främst en inlandsled. Man kommer in i kommunen via Haraldsmåla i norra Kalmars kommun. Efter att ha gått eller cyklat längs en mindre landsväg efter Haraldsmåla kommer man till Strömsrum med ett antal fina naturbetesmarker med många gamla träd främst ek. Området är ett av landets viktigaste avseende vedlevande skalbaggar som är knutna till ek. Vid den gamla kvarnen vid Alsterån finns en av Sveriges tre äldsta och grövsta ekar.

Därefter passerar leden genom omväxlande jordbruks- och skogslandskap. Flera sjöar och vattendrag passerar. Leden följer både Alsterån och Emån långa sträckor. Dessa är de viktigaste vattendragen i kommunen och är mycket attrika

vad gäller både växt- och djurliv. Här finns utter, hasselmus, hasselnok, sandödlå. I Emån simmar närmare 30 arter fisk. Bland annat mal och genetiskt ursprungliga stammar av både lax och öring. Nästan samtliga fiskarter i EUs artdirektiv finns i Emån. Endast stör fattas.

Leden går också genom flera samhällen. I tur och ordning passerar Ålem, Blomstermåla, Mönsterås och Fliseryd. Kommuntrakten och främst området längs Emån har i princip varit befolkat sen inlandsisen drog sig tillbaka.

Tydligare karta med sevärdheter finns på turistinformationen i Mönsterås.

Naturen längs Kalmarsundsleden

Kuststräckan som Kalmarsundsleden passerar har en varierad naturmiljö med ett rikt växt- och djurliv. Urberget täcks av sandsten, vilket ger ett mycket flackt landskap utan de uppstickande, kala hällar som är vanliga i norra Kalmar län och Blekinge. Längs kusten finns därför stora områden med strandängar, som när de betas får en lågvuxen och artrik vegetation som är gynnsam bland annat för vadarfåglar. Obetade strandängar får en högvuxen vegetation med vass, havssäv och den för trakten karakteristiska strandtågen.

Flera hundra arter av insekter, lavar och svampar är beroende av gamla ekar och Kalmarsundskusten tillhör de mest gameleksrika områdena i landet. En död ek fortsätter att vara hemvist åt ett stort antal arter under mycket lång tid och det är därför viktigt att döda träd och grenar inte städas bort från skogar och hagar.

Även om grundförutsättningarna är ganska lika längs hela Kalmarsundskusten varierar naturen en hel del.

I **Kalmar kommun** kommer man direkt in i ett rikt jordbrukslandskap. Här finns gott om artrika ängs- och betesmarker. Kattfot, jungfrulin och andra arter finns på flera platser i området. Betesmarkerna vid Hultsby hyser relativt stora mängder Adam och Eva och grönvit nattviol.

I Ljungnäs, Törnerums och Skäggenäs kuststräckor har inlandsisen lämnat spår i form av randmoräner och rullstensåsar. Här kan man få se silltrut och flera arter vadare. Fiskgjuse och havsörn är relativt vanliga längs hela Kalmar kommuns kuststräcka. I Skäggenäs finns reservatet Lindö med ett stort antal hamlade träd, framförallt lind. Till dessa finns ett stort antal insekter knutna. Kamklobagge, lövvårtbitare, ljusribbat och leverfärgat ängsfly m. m.

I Kalmar kommun finns fem av Sveriges sju arter bastardsvärmare och man har stor chans att stöta på samtliga längs leden. Sexfläckig, bredbrämad, liten och klubbsprötad bastardsvärmare (se bild) samt metallvingesvärmare hör till de arter som man kan få se.

Klubbsprötad bastardsvärmare

Klöverärt vid Pabonäs

Björnö naturreservat finns flera ekhagar med gamla träd och därtill hörande insektsarter som till exempel läderbagge. Här kan man också få se ortolansparv.

Typiskt för kuststräckan norr om Kalmar stad är utskjutande moränryggar som fortsätter ut i havet i en moränskärgård. Horsö-Värnsnäs är ett fint exempel på detta. Här finns gott om mycket gamla ekar, framförallt på Värnsnäs.

Flera sällsynta skalbaggsarter och lavar lever i och på dessa ekar. Området hyser också ett rikt fågelliv med bland annat vattenrall, höksångare, ängshök, lärkfalk med mera.

Söder om Kalmar stad är kustlinjen något mer flack. Här passerar man relativt stora strandängar och flera trädbevuxna beteshagar. I Vassmolösa och Hagby möts Nybroåsen och Ljung-byåsen. Detta varvas med löv- och barrskogspartier fram till Värnanäs. Där kantas stränderna till stora delar av lövskog med framförallt bok och ek.

Utanför Värnanäs finns även ett sälskyddsområde med stora möjligheter att få se säl. Flera fågelarter som skrântärna, småtärna och fiskguse besöker regelbundet fjärdarna.

Efter Värnanäs kommer man till Stuvénäs. Därefter passerar ytterligare en vacker strandäng

innan man kommer in i Torsås kommun.

Även i **Torsås kommun** består kusten av en sandstensbaserad moränskärgård på en berggrund av sandsten.

Örarevet är en rullstensås som går som en smal udde ett par kilometer i havet. Den är tallskogsbevuxen i norr och enbuskbeväxt hedmark med klapperstensstränder i söder.

Kustavsnittet består av stora och relativt artrika strandängar. Grönvit nattviol, bockrot, ögontröst, klöverärt och kustarun är vanligt förekommande. Det finns även vildlin och dvärgarun på några platser. Fågellivet är rikligt och samtliga omnämnda fågelarter finns också längs Torsåskusten.

Utanför Söderåkra, Ragnabo och Laduryd finns bokskogar som anses skyddsvärda. I fältskitet här kan man träffa på skogsstarr som är relativt sällsynt i Småland. Kartfjärilen får väl betraktas som etablerad i Torsås numera och den har även letat sig in i Kalmar kommun.

Lite att tänka på när man långvandrar

Ta rejäla raster på 10-15 minuter varje timma. Då orkar man bättre.

Ta på väl ingångna skor, kängor eller stövlar. Är man osäker kan man sätta på en häfta eller ett plåster för att skydda mot skavsår. Medtag gärna vid längre turer regnkläder, sittunderlägg,

matsäck, gott om vätska att dricka, badkläder, soppåse, kompass och visselpipa om man skulle gå bort sig.

En kikare och en kamera är inte fel. Man vet aldrig vad man får se. Dessutom är det bra att ta med kartor över Kalmar kommun och Torsås kommun som komplement till brochyren.

Man behöver inte som Tummeliten ta på sjumilastövlarna när man ska ut på vandring. Däremot bör man ha rejäla och väl ingångna skor eller kängor på fötterna - Bild Cecilia Johansson

Övrigt

Denna broschyr ingår i ett EU-projekt som innefattar Kalmarsundsleden i Kalmar och Torsås kommuner. Eftersom en del av Kalmarsundsleden även går igenom Mönsterås kommun så har även denna sträcka tagits med översiktligt. Här har dock inte dragits fram någon cykelsträcka.

Längs leden finns skyltar där föreningar och företag kan annonsera fritt. I Kalmar kommun finns livsmedelsaffärer i Rockneby, Läckeby, Lindsdal, Smedby, Trekanten, Kalmar, Rinkabyholm, Ljungbyholm, Vassmolösa och Päråd. I Torsås kommun finns detsamma i Söderåkra, Torsås, Gullabo och Bergkvara.

Övernattningsställen, camping- och badplatser finns utmärkta på kartan. Så även vindskydd. Mer information finns på informationstavlor utmed leden eller på www.kalmar.se/friluftsliv

Denna länk går till samtliga hembygdsföreningar i Kalmar län www.hembygd.se/kalmar

Det finns två broschyrer utgivna av Kalmar kommun som beskriver flera fina cykelrundor för de som är intresserade av att göra avstickare. Dessa finns på turistbyrån eller går att beställa

från Kalmar kommun. Dessutom finns en karta över lämpliga cykelvägar i Kalmar stad. På kommunens hemsida finns också en sida specifikt för cykling www.kalmar.se/cykel

Även i Torsås kommun finns flera mycket fina vandrings och cykelleder. Dessa finns utmärkta i en folder utgiven av kommunen. Den heter "Cykla och vandra i Torsås kommun" och finns att skaffa på turistbyrån.

Kalmar ligger ju i anslutning till Öland som också har flera fina vandrings- och cykelleder. På sommaren kan man ta med cykeln på den så kallade cykelfärjan som då går mellan Kalmar och Öland. Titta gärna på denna hemsida också www.cyklapaoland.nu/

Kalmarsundsleden sköts av Kalmar kommun eller av Torsås kommun, telefon för frågor eller felanmälan:

Kalmar 0480-450 450

e-post: serviceforvaltningen@kalmar.se

Torsås 0486-331 30

e-post: turistbyran@torsas.se

Stora delar av Kalmarsunds kust består av vidsträckt strandängar.

Enudden utanför Ekenäs i november

Stadsparken i Kalmar kan vara en färgstark upplevelse på hösten

Örarevet i Torsås kommun är alltid värt ett besök

Torsås
kommun

Kalmar kommun

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden